

Handlingsplan för lokalt åtgärdsprogram för vatten

Uppdaterad 2020-12-09

Syfte

Syftet med denna handlingsplan är att tolka det omfattande lokala åtgärdsprogrammet för vatten och styra hur åtgärder bör prioriteras och varför. Handlingsplanen är indelad i tre prioriteringsnivåer där prioritering 1 innebär att åtgärder bör utföras så snart som möjligt och prioritet 3 innebär att man kan avvakta med åtgärder i nuläget.

Det finns också en ytterligare gradering som kopplar till kommunens möjlighet att utföra tillsyn vilket är en viktig del i det uppdrag som vattenmyndigheten lägger på en kommun. Denna gradering kopplar till vilka tillsynsåtgärder som är möjliga i och omkring vattnet och tillsynens potentiella påverkan på vattnets kvalitet och naturvärde. Denna bedömning sätts i relation till sjöns prioriteringsnivå och därigenom kan rätt tillsynsåtgärder prioriteras på rätt plats.

För att syftet med handlingsplanen ska upprätthållas krävs en uppdatering av den minst vart tredje år. Uppdateringen görs av förvaltaren av det lokala åtgärdsprogrammet, i samarbete med Strategiska planeringsavdelningen och Miljö- och hälsoskyddsavdelningen.

Bakgrund

Kommunen har som deluppdrag från vattenmyndigheten att ta fram ett lokalt åtgärdsprogram för vatten vilket har gjorts under 2020. Kommunen har tagit med alla vatten i form av sjöar och åar i inlandet men i detta skede exkluderat havsbassängerna. Syftet med det är att åtgärder på inlandsvatten per automatik påverkar havsbassängernas vattenkvalité, då det är där vattnet till slut hamnar. Åtgärdsprogrammet omfattar totalt ca 130 vatten. För att kunna prioritera mellan dessa behövs en handlingsplan som sällar ut de vatten som är extra viktiga att åtgärda och de som kommunen har större möjlighet att påverka förbättringar av vattenkvalitén i. Åtgärderna kopplar både till att minska påverkan från övergödning och miljögifter men även till biologiska faktorer kopplade till hydromorfologi som exempelvis borttagande av vandringshinder i vattendrag.

Prioritering av vatten

Prioriteringen bygger på följande faktorer:

- Om det är en vattenförekomst där krav finns från EU på åtgärder innan ett visst årtal
- Nuvarande kemisk och ekologisk status på vattnet
- Vattnets naturvärde
- Storleken på vattnet
- Om vattnet påverkar andra vatten
- Om det finns åtgärder att utföra som skulle ha en positiv effekt på vattenkvalitén
- Nyttjande i form av friluftsliv

Prioriteringsgrupp I

Ullnasjön:

Vattenförekomst med otillfredsställande ekologisk status som behöver bli god. Orsaken till den otillfredsställande statusen är övergödning som enligt utredningar kommer i huvudsak från den interna belastningen. Ullnasjön uppnår inte heller god kemisk status beroende på PFOS. Ullnasjön bedöms ha högt naturvärde på grund av relativt liten antropogen påverkan. Ullnasjön är stor till ytan och påverkar både vattenförekomsten Ullnabäcken och Stora Värtan som ligger nedströms sjön. Ullnasjön är potentiellt en passande sjö för aluminiumfällning av näring i sjöbotten och ett forskningsprojekt för att avgöra om metoden är rätt för att utföra i full skala, startar våren 2021. Det bedöms även finnas andra åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten som kopplar till tillsyn av dagvatten och miljöfarliga verksamheter. Sjön skulle kunna erbjuda fina möjligheter till rekreation kopplat till bad och fiske pga det strategiska läget men används relativt lite för detta ändamål idag. Med stor sannolikhet beroende på det grumliga vattnet och att det kan vara svårt för allmänheten att komma fram till sjön. Ullnasjön delas mellan Täby och Österåkers kommun och ett samverkansprojekt har startat mellan kommunerna med syfte att förbättra den ekologiska och kemiska vattenstatusen. På Österåkers del av sjön är det familjen Douglas som är vattenägare.

Ullnabäcken:

Vattenförekomst som leder vattnet från Ullnasjön till Stora Värtan. Ullnabäcken har måttlig ekologisk status och god kemisk status. Ån är delvis rätad och har problem med igenväxning på de delar som inte är beskuggade av träd. Ån bedöms ha lågt naturvärde på grund av rätningen och att dess närområde är starkt påverkat av mänsklig aktivitet som lantbruk och miljöfarliga verksamheter. Trots det huserar ån flera viktiga arter, som havsöring, nissöga och utter. Ån är liten och rinner genom ett jordbrukslandskap och passerar flera miljöfarliga verksamheter, exempelvis Rydbokrossen har avrinning till ån. Ullnabäcken påverkar vattenförekomsten Stora Värtan. Åtgärder i Ullnasjön skulle vara positiva även för ån och Stora Värtan. Tillsynsåtgärder som minskar grumlingen och utsläpp av miljöfarliga ämnen från de miljöfarliga verksamheterna, skulle vara positivt för ån. Biotopvårdande åtgärder är avgörande för att havsöring och nissöga även fortsättningsvis ska kunna reproducera sig i vattendraget. Just nu byggs en trafikplats vid Arninge handelsplats och dagvattnet från området kommer att avledas till Ullnabäcken. Ån har mycket begränsat värde för friluftslivet.

Garnsviken:

Vattenförekomst med måttlig ekologisk status beroende på övergödning. Den kemiska statusen uppnår ej god på grund av PFOS. Vattnet har i naturvärdesinventering 2020 bedömts ha högt naturvärde. Den antropogena markanvändningen kring sjön är låg och det finns flera värdefulla arter som exempelvis fisken Asp och ett par ovanliga växtarter. Sjön är stor och delas av Österåker med Vallentuna kommun. Sjöns status påverkar Åkers Kanal som ligger nedströms och leder sjöns vatten ut till Trälhavet. Då Garnsviken påverkas av det stora avrinningsområdet Åkerströmmen kommer de viktigaste åtgärderna att behöva ske uppströms sjön, i Vallentuna och Norrtälje. Att åtgärda enskilda avlopp på Norrö kan begränsa näringspåverkan från området men dessa avlopp har redan tillsynats av miljö- och hälsoskyddsavdelningen för ett antal år sedan. Åtgärder behövs för att bevara de mycket höga naturvärdena, exempelvis utredning av aspen som enligt uppgift är på tillbakagång i sjön. Österåkers är med i Åkerströmmens vattenvårdssamverkan tillsammans med Norrtälje och Vallentuna och har på detta sätt möjlighet

att bidra till åtgärder som sker utanför kommungränsen. Svenska kyrkan äger mycket stor del av marken runt sjön och deras delaktighet är en avgörande faktor för åtgärder som kan utföras för att förbättra vattenkvaliteten i Garnsviken, exempelvis anläggande av en våtmark. Sjön används frekvent för friluftsliv. Det finns en populär badplats där det även går att sätta i båt. Det är dessutom en populär sjö för kanotpaddling och fiske. Då det inte finns så mycket hus kring sjön erbjuds fina möjligheter till strandnära promenader.

Åkers kanal:

Vattenförekomst med måttlig ekologisk status beroende på övergödning och även morfologisk påverkan då den nästan i sin helhet rinner genom tätorten Åkersberga. Slussen innebär idag ett vandringshinder och påverkar konnektiviteten för vattendraget men detta kommer att åtgärdas genom bygget av den nya slussanläggningen och fisktrappan. Åkers kanal uppnår inte heller god kemisk status på grund av PFOS. Kanalen har i naturvärdesinventering 2020 bedömts ha höga naturvärden trots den stora antropogena påverkan som finns både i och kring kanalen som rinner genom tätorten Åkersberga. Kanalens sidor är på flera platser hårdgjorda och det finns mycket bryggor. Det saknas möjlighet för arter i vatten att passera slussen. Ån har dock vissa ovanliga arter som fisken asp, havsöring och även utter har siktats. Kanalen är relativt stor och påverkar den nedanförliggande Tunafjärden med näring från Åkerströmmens avrinningsområde. Planer för förändringar av centrala tätorten kommer att innebära åtgärder för rening av dagvatten som kommer att minska belastningen på kanalen från tätorten. Kanalen nyttjas som kanotled och många har även sin båtplats där. En strandpromenad går längs stora delar av kanalen och skapar ett rekreativt stråk.

Smedbyån:

Detta vattendrag är inte klassat som vattenförekomst men bedöms ha måttlig ekologisk status beroende på övergödande ämnen och vandringshinder. Smedbyån rinner från Drängsjön till Åkers Kanal genom ett jordbrukslandskap. Området och själva ån är kraftigt antropogent påverkat. Själva ån är bitvis rätad och en lång sträcka är kulverterad. Flera dagvattenledningar går ut i ån och påverkar genom utsläpp av miljöfarliga ämnen. Direkt i anslutning till åns inlopp finns ett oreglerat dämme. Ån har i naturvärdesinventering 2020 bedömts ha påtagligt naturvärde. Ån är en viktig rekryteringsplats för havsöring och flera åtgärder för biotopförbättring har gjorts, som att grusa botten och rensa bort vandringshinder. Åns vatten påverkar Åkers Kanal och bidrar till övergödningen av den. Marken runt ån ägs till relativt stora delar av kommunen vilket möjliggör för kommunen att utföra åtgärder i ån. För att minska näringsbelastningen har ett kalkfilter anlagts och biotopvårdande åtgärder kommer att utföras under 2021. Åtgärder i Smedbyån är Österåkers främsta möjlighet att bidra till minskad näringsbelastning på Åkerströmmens avrinningsområde och de åtgärder som kan vara aktuella är anläggande av våtmark, rensning, biotopvård, riva upp delar eller hela kulverteringen, anläggande av kantzoner på åkermarken och hästgårdarna. Tillsyn på djurhållningen och dagvatten med avledning till ån. Det går lite promenadvägar längs delar av ån men den framstår på dessa sträckor mer som ett dagvattendike än ett vattendrag då den ofta är rätad och igenväxt.

Drängsjön:

Denna sjö är en vattenförekomst som av vattenmyndigheten bedöms ha god ekologisk och kemisk status. Det material som beslutet grundas på är dock av väldigt osäkra och kommunens egna provtagningar indikerar att den inte uppnår god status vare sig ekologisk eller kemisk och får därför en hög prioritering. Det finns vandringshinder och dämme i sjöns utlopp och flera

brandplatser där PFOS använts vid släckningen. Det finns ett äldre avlopp som tillhör campingen och ett annat som tillhör scoutstugan vid Påta som kan skapa en näringspåverkan. Sjön bedöms ha högt naturvärde och inga bestående ingrepp har skett de senaste 50 åren men efter att denna bedömning utförts har skogsbruk bedrivits i sjöns direkta närhet vilket kan ha påverkat den. Förbättrande åtgärder skulle vara att riva vandringshindret mot Smedbyån och utred eventuellt spridning av PFOS från olycksplatserna. Sjön och dess kringområde är ett av kommunens mest frekventerade friluftsområden och i sjön planteras regnbåge in med syfte att sportfiskas.

Prioriteringsgrupp 2

Ruggen:

Otillfredsställande ekologisk status pga fosfor, uppnår ej god kemisk status pga PFOS, frekventa algbloomningar, högt naturvärde, Utloppet Dyviksdalsbäcken är en preliminär vattenförekomst,

Solbergasjön:

Påverkad både av PFOS och av övergödning och påverkar i sin tur både Solbergaån och Isättraviken.

Kyrkfjärden:

Vattenförekomst, otillfredsställande ekologisk status, uppnår ej god kemisk status, mycket höga naturvärden, viktig för rekreation i form av bad och båtliv i orörd miljö nära Stockholm, potentiellt lämpligt för aluminiumbehandling av botten,

Losjön:

Måttlig halt fosfor, sjön påverkar Loån som bedöms ha mycket högt naturvärde och har flera skyddsvärda arter, Natura 2000 område i anslutning till sjön.

Viraån:

Vattenförekomst, måttlig ekologisk status beroende på morfologi i form av vandringshinder, Viraån är en del av Loån och om problemet med vandringshindret kan lösas skulle det ytterligare öka åns naturvärde. Stora kulturvärden runt Wira Bruk.

Valsjön:

Påverkad både av PFOS och av övergödning och påverkar i sin tur Sätterfjärden, delar av området har enskilt VA, området kring sjön har stor mänsklig påverkan

Tillsyn

Av de åtgärder som vattenmyndigheterna via sina åtgärdsprogram för vatten, lägger på kommunerna, är tillsyn en stor del (nedan).

Kommunerna ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av

- miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (1998:808) (MB))9 kap.
- förorenade områden enligt MB 10 kap.
- jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap

Nedan kommer de prioriterade vattnen att kopplas till dessa tillsynsåtgärder och graderas efter möjligheten att via tillsyn påverka vattenförekomsten positivt och vilka tillsynsområden som är aktuella.

Prioritering

Effekten av tillsyn sker i en skala från 1-4 där 4 är högst effekt och 1 är lägst. Tillsynseffekten bedöms enligt nedanstående punktlista och resulterar tillsammans med prioriteringen av åtgärdsbehov i tabellen nedan, där röd färg indikerar stort behov av tillsyn, gul färg mindre behov och slutligen blå färg minst tillsynsbehov.

- Antal tillsynsområden som berör vattnet
- Antal tillsynsobjekt i närområdet
- Typ av tillsynsobjekt
- Objektens vattenpåverkan
- Möjlighet att påverka vattenkvaliteten på det enskilda vattnet beroende på faktorer som vattnets storlek eller vilka parameter som behöver åtgärdas

Effekt av tillsyn	1	2	3	4
Prio 1		Garnsviken	Åkers Kanal, Drängsjön	Ullnasjön, Ullnabäcken, Smedbyån
Prio 2	Viraån	Losjön, Valsjön,	Solbergasjön, Kyrkfjärden, Ruggen	

Ullnasjön:

Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (golfbana), tillsyn av avloppsreningsverk (golfbana), tillsyn av vägdagvatten E18 och väg 276. Om åtgärd av internbelastning utförs är det avgörande att externbelastningen åtgärdas samtidigt.

Ullnabäcken

Tillsyn av miljöfarliga verksamheter Rydbokrossen och DKLBC, tillsyn förorenade områden (bild nedan), tillsyn lantbruk, tillsyn vägdagvatten E18 och väg 274

Garnsviken

Tillsyn kommunalt VA, Tillsyn små avloppsanläggningar (redan utfört), tillsyn lantbruk på kyrkans marker

Åkers Kanal

Tillsyn dagvatten, Tillsyn kommunalt VA, tillsyn förorenad mark, tillsyn miljöfarlig verksamhet,

Smedbyån

Tillsyn lantbruk, Tillsyn kommunalt VA, Tillsyn vattenreglering, tillsyn förorenade områden, tillsyn dagvatten

Drängsjön

Tillsyn avlopp, utredning spridning av PFOS, dagvatten från väg och parkering, dämme

Ruggen

Tillsyn lantbruk, gödselhantering, Tillsyn avloppsanläggning, tillsyn små avlopp, tillsyn förorenad mark, utredning källa till PFOS

Solbergasjön

Tillsyn lantbruk, utredning källa till PFOS, Tillsyn dagvatten

Kyrkfjärden

Tillsyn lantbruk, Tillsyn avloppsanläggning, Konsultutredning belastning näring för att utreda möjlighet till åtgärd på internbelastningen.

Viraån

Ingen tillsyn

Losjön

Enskilda avlopp (redan utfört)

Valsjön

Enskilda avlopp